

SUOMALAIISIIN OLOSUHTEISIIN SOVELTUVALLE TUTKIMUSTIEDOLLE TARVETTA

PÄÄKIRJOITUS

ERJA POUTIAINEN

Kuntoutuksen toimeenpano hajautuu Suomessa monen sektorin vastuulle. Tilanne ei oleellisesti muutu vaikka keskitytään yhteen kuntoutuksen osa-alueeseen, lääkinnälliseen kuntoutukseen. Sitä järjestävät terveydenhuolto, Kela sekä vakuutusyhtiöt niille määriteltyjen vastuualueiden mukaisesti. Kuntoutuksen konkreettisina toteuttajina toimivat terveydenhuolto sekä yksityisen ja kolmannen sektorin kuntoutuspalveluja tuottavat tahot. Terveydenhoitolain mukaan sairaanhoitopiiriin tulee seurata toteutettujen kuntoutustoimenpiteiden vaikuttavuutta ja toteuttaa tutkimustoimintaa. Myös Kelan tukemaan kuntoutukseen liittyy tuloksellisuuden seurannan vaade. Näiden julkiselle sektorille asetettujen velvoitteiden täyttäminen edellyttää ajantasaista tutkimustietoa lääkinnällisen kuntoutuksen eri muotojen tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta. Myös julkisen sektorin ulkopuolella toteutettavasta kuntoutuksesta tulee koota tutkimukseen perustuvaa vaikuttavuustietoa.

Yksi tapa saada tietoa intervention tai kuntoutuksen vaikuttavuudesta on koota relevanttia kansainvälistä tutkimustietoa. Suomalainen Lääkäriseura Duodecim ja erikoislääkäriyhdistykset ovat jo pitkään ansiokkaasti tuottaneet lääketieteellisen hoidon Käypä hoito -suosituksia. Näiden tavoitteena on lisätä terveydenhuollon toimijoiden tutkimukseen perustuvaa tietämystä erilaisten hoitomuotojen ja viimeaikoina enenevässä määrin myös kuntoutusmuotojen vaikuttavuudesta suomalaiseseen kontekstiin sovellettuna.

Käypä hoito -suositusten innoittamana Suomessa on viime aikoina koottu myös muiden tieteenalojen näkökulmasta lähteviä hoito- ja kuntoutussuosituksia. Esimerkiksi Suomen psykologisen seuran sekä Suomen psykologiliiton yhteinen asiantuntijaelin, psykologian tieteellinen neuvottelukunta, tuottaa psykologian alan suosituksia. Tämän vuoden keväällä Psykologia-lehdessä (3/2012) ilmestynyt suositus käsittelee neuropsykologisen kuntoutuksen tutkimukseen perustuvia hyviä käytäntöjä Suomessa. Suositus perustuu kahteen erilliseen kattavaan taustadokumenttiin, joista ensimmäinen kuvaa kliinisen neuropsykologian käytäntöjä Suomessa. Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa taas on koottu tasokasta kansainvälistä tutkimustietoa aikuisten tyypillisimpien neuropsykologisia puutosoireita aiheuttavien äkillisten tilojen, kuten aivoverenkiertohäiriöiden ja aivovammojen, ja etenevien tilojen, kuten MS-taudin ja muistisairauden, neuropsykologisesta kuntoutuksesta. Suosituksen mukaan edellä mainittujen tilojen neuropsykologisen kuntoutuksen vaikuttavuudesta on Suomeen sovellettavaa kansainvälistä tutkimusnäyttöä.

Voidaan myös kysyä millainen tutkimustieto on tieteellisesti korkeatasoista? Aikuisten neuropsykologisesta kuntoutuksesta koottu tutkimuskatsaus perustui ensisijassa satunnaistettua tutkimusasetelmaa käyttäviin tutkimuksiin. Kyseinen tutkimusasetelma toimiikin usein homogeeniselle kohderyhmälle suunnattujen interventioiden tai eräiden kuntoutuksessa käytettävien yksittäisten menetelmien tutkimuksessa, mutta se ei aina ole luontevin neuropsykologisen kuntoutuksen tai monen muunkaan kuntoutuksen vaikuttavuuden arvioinnin tapa. Kuntoutuksen yksilöllisyyden sekä kokonaisvaltaisen kuntoutusprosessin tavoittaminen edellyttää useimmin monialaista tutkimusotetta ja erilaisia tutkimusasetelmia. Tässä tilanteessa tasokkaalle kuntoutustutkimukselle asetettavien yhteisten kriteerien laaja-alainen pohdinta voisi olla paikallaan.

Kuntoutusta koskevan tutkimustiedon kokoaminen ja levittäminen laajemminkin sosiaali- ja terveysalalla parantaisi käytännön kuntoutustoimenpiteiden kohdentamista ja suuntaamista. Tutkimustiedon kokoaminen ei kuitenkaan yksin riitä, sillä tiedämme että näyttöön perustuva kuntoutuskäytäntö toteutuu vasta kun tutkimustieto yhdistetään kuntoutusammattilaisten osaamiseen sekä kuntoutujan arvoihin ja elämäntilanteeseen.

Tieteellisen tutkimustiedon tulkintaan on myös kiinnitettävä huomiota. Kuntoutustoimijoiden on osattava lukea oikein vaikuttavuustutkimusten tuloksia. Onkin varmistettava, että tieteellisesti korkeatasoista ja systemaattista kuntoutuksen alan koulutusta on tulevaisuudessa tarjolla ja että tieteellisen tekstin lukutaitoa myös opetetaan. Tämän lisäksi tarvitaan kanavia, joissa tieteellistä tutkimustietoa esitetään laajemmin kansalaisille soveltuvassa muodossa.

Varsin usein tutkimustietoa ei yksinkertaisesti ole saatavilla tai kansainväliset tutkimustulokset eivät ole Suomen oloihin soveltuvia. Tällöin tarvitaan korkeatasoista suomalaisiin olosuhteisiin soveltuvaa, kuntoutuksen oikea-aikaisuuteen, laadukkuuteen ja vaikuttavuuteen kohdentuvaa asianmukaisesti resursoitua kuntoutuksen tutkimusta. Myös edellä kuvattua neuropsykologisen kuntoutuksen kirjallisuuskatsausta tehtäessä ilmeni tutkimuksellisia aukkoja, esimerkiksi aikuisten lukivaikeuden neuropsykologisesta kuntoutuksesta ei löytynyt tutkimuksia. Tämä tilanne tulee onneksi lähivuosina muuttumaan, sillä pääkaupunkiseudulla on alkanut aikuisten lukivaikeuden neuropsykologisen kuntoutuksen tuloksellisuuden tutkimushanke. Lisätietoa tutkimushankkeesta löydät tämän lehden Lyhyet-palstalta.

**FT, dosentti Erja Poutiainen,
Kuntoutussäätiön tutkimusjohtaja**